

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет фізичного виховання
Кафедра загальної психології

“ 29 ” червня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Методологія наукових досліджень

(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності

053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою Психологія

(назва програми)

мова навчання

українська

Розробник:

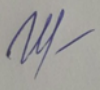
Мамічева Олена Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри логопедії та спеціальної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

1. Прохоренко Леся Іванівна, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
2. Омельченко Марина Сергіївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки та інклюзії Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Робоча навчальна програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри загальної психології

Протокол № 12 від « 26 » червня 2022 р.

Завідувач кафедри ШайдаН.П.
(ПБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 053 Психологія третього (освітньо-наукового) рівня

Керівник групи забезпечення Саврасов М.В.
(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«29» червня 2023 р.

протокол № 9

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів за навчальним планом - 5	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 150	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 2,5 самостійної роботи здобувача – 3	Лекції	
	10 год.	10 год.
	Практичні	
	30 год.	30 год.
	Лабораторні	
	- год.	- год.
	Самостійна робота	
	110 год.	110 год.
Вид контролю: іспит		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є: формування у аспірантів навичок використання та розвитку творчого потенціалу, активізації здібностей до наукової та науково-педагогічної діяльності.

2. МАТРИЦЯ
компетентностей, програмних результатів навчання,
методів навчання, методів контролю з обов'язкової навчальної дисципліни
«Методологія наукових досліджень»

Компетентності, які формуються (шифр відповідно до освітньої програми)	Програмні результати навчання (шифр відповідно до освітньої програми)	Методи навчання	Методи контролю
<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.</p>	<p>РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.</p>	<p>ППП (представлення-практика-продукування); лексичні; граматико-перекладний; комунікативний; сугестивного відкриття; у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>
<p>СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.</p>	<p>РН2. Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.</p>	<p>Метод проблемного викладення матеріалу, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, кейс-метод, метод проектів, створення ситуацій зацікавленості, аналіз статистичних звітів та іншої статистичної документації, метод інтерв'ю, самостійна робота.</p>	<p>тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>

<p>СК2. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень.</p> <p>СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.</p> <p>СК7. Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного/цифрового суспільства.</p>	<p>РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження</p>	<p>словесні методи: пояснення, бесіда (вступна, репродуктивна, евристична, контрольна); наочні методи: таблиці, схеми, роздаткові матеріали, робота з навчальними посібниками; практичні методи: тренувальні вправи й письмові завдання; проблемно-пошукові методи.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>
	<p>РН4. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики.</p>	<p>ППП (представлення-практика-продукування); лексичні; граматико-перекладний; комунікативний; сугестивного відкриття; у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>

	<p>PH5. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.</p>	<p>навчальна лекція з елементами проблемного викладу; семінарське заняття із застосуванням частково-пошукового та дослідницького методів та інтерактивних технологій; самостійна робота студентів на платформі дистанційного навчання.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, залік, екзамен.</p>
	<p>PH7. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.</p>	<p>Метод проблемного викладення матеріалу, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, кейс-метод, метод проектів, створення ситуацій зацікавленості, аналіз статистичних звітів та іншої статистичної документації, метод інтерв'ю, самостійна робота.</p>	<p>тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	зокрема				усього	зокрема			
		л	пр	лаб	с.р.		л	пр	лаб	с.р.
Тема 1. Наука та наукове пізнання.	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 2. Імператива наукової діяльності	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 3. Поняття про наукове дослідження	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 4. Структура та етапи наукового дослідження	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 5. Сутність, особливості та види науково-педагогічних досліджень	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 6. Методологія науково-педагогічного дослідження	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 7. Планування науково-педагогічного дослідження.	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 8. Обґрунтування науково-педагогічного дослідження та оформлення його результатів.	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 9. Інформаційна база наукового дослідження	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Тема 10. Технологія роботи над змістом дисертації доктора філософії.	15	1	3	-	11	15	1	3	-	11
Усього годин	150	10	30	-	110	150	10	30	-	110

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Наука та наукове пізнання.	1	1
2	Імператива наукової діяльності	1	1
3	Поняття про наукове дослідження	1	1
4	Структура та етапи наукового дослідження	1	1
5	Сутність, особливості та види науково-педагогічних досліджень	1	1
6	Методологія науково-педагогічного дослідження	1	1
7	Планування науково-педагогічного дослідження.	1	1
8	Обґрунтування науково-педагогічного дослідження	1	1
9	Інформаційна база наукового дослідження	1	1
10	Технологія роботи над змістом дисертації доктора філософії.	1	1

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Визначальні характеристики науки. Особливості рівнів наукового пізнання.	3	3
2	Загальні поняття про наукову діяльність. Організація науково-дослідної діяльності в Україні. Особливості індивідуальної наукової діяльності.	3	3
3	Види наукових досліджень та їх класифікація	3	3
4	Етапи наукового дослідження: постановка проблеми, пошук та формулювання наукової теми, вироблення методології, збір та аналіз фактів, експеримент, висновки, апробація	3	3
5	Критерії ефективності науково-педагогічного дослідження	3	3
6	Методологія дослідження. Принципи науково-педагогічного дослідження.	3	3
7	Класифікація методів науково-педагогічних досліджень. Вимоги до написання та оформлення наукових праць	3	3
8	Порядок здійснення наукового дослідження.	3	3
9	Поняття, терміни та роль інформації в проведенні наукових досліджень. Види та галузі інформації.	3	3
10	Презентація, захист, апробація та впровадження результатів наукових досліджень.	3	3

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Наука та рівні наукового пізнання	11	11
2	Особливості індивідуальної наукової діяльності. Напрямки наукової діяльності. Норми наукової етики. Система атестації наукових кадрів. Соціальна відповідальність вчених. Розвиток мережі закладів, що здійснюють підготовку наукових кадрів.	11	11

3	Поняття про наукове дослідження . Внесок українських вчених у світову науку	11	11
4	Наукова проблема як основа задуму дослідження. Актуальність проблеми та її обґрунтування. Категоріальний апарат наукового дослідження. Понятійний апарат дослідження. Структурні елементи наукового дослідження.	11	11
5	Сутність, особливості та види науково-педагогічних досліджень. Вимоги до здійснення науково-педагогічних досліджень	11	11
6	Методологія науково-педагогічного дослідження. Принципи та методи науково-педагогічного дослідження	11	11
7	Планування науково-педагогічного дослідження. Обґрунтування науково-педагогічного дослідження та оформлення його результатів	11	11
8	Наукова проблема як основа задуму дослідження. Актуальність проблеми та її обґрунтування. Категоріальний апарат наукового дослідження. Понятійний апарат дослідження. Структурні елементи наукового дослідження.	11	11
9	Отримання і аналіз первинної інформації. Інформація в інформаційно-пошукових системах бібліотек та установах науково-технічної інформації. Вторинна інформація. Процес збору та аналізу наукової інформації. Особливості інформаційного пошуку при проведенні наукового дослідження. Правила роботи з науковою літературою. Поняття про академічну доброчесність.	11	11
10	Сутність наукової публікації, її основні види, функції, кількість і обсяг. Наукова монографія, наукова стаття, тези наукової доповіді. Реферат. Наукова стаття. Виступ, доповідь, інформаційне повідомлення на семінарах, наукових, науково-практичних конференціях, симпозиумах. Захист дисертаційної роботи. Впровадження результатів закінчених наукових досліджень.	11	11

5. Критерії оцінювання результатів навчання

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90–100 балів	відмінно	зараховано
89–75 балів	добре	
60–74 балів	задовільно	
26–59 балів	незадовільно	не зараховано
0–25 балів	неприйнятно	

Критерії оцінювання результатів навчання (екзамен)

Критерії оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів:
«відмінно» (90-100 балів) – здобувач демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, **«добре» (75-89 балів)** – здобувач виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, **«задовільно» (60-74 балів)** – наявний рівень мінімально достатніх знань, **«незадовільно» (26-59 балів)** –

недостатній рівень наявних результатів навчання, «неприйнятно» (0-25 балів) – результати навчання відсутні.

6. Засоби діагностики

Питання до іспиту з дисципліни «Методологія наукових досліджень»

1. Актуальність проблеми та її обґрунтування.
2. Види досліджень: пошукові, фундаментальні та прикладні, емпіричні, теоретичні.
3. Види та галузі інформації.
4. Виступ, доповідь, інформаційне повідомлення на публічних заходах.
5. Вторинна інформація, процес збору та аналізу наукової інформації.
6. Дисциплінарні та міждисциплінарні дослідження.
7. Експеримент як особлива форма наукового пізнання.
8. Емпіричні методи дослідження.
9. Етапи наукового дослідження.
10. Етапи науково-дослідної роботи.
11. Етапи становлення і розвитку науки.
12. Загальна характеристика методів науки.
13. Загальна характеристика, вибір теми дослідження.
14. Загальні поняття про наукову діяльність.
15. Загальні та спеціальні методи наукового дослідження.
16. Задачі теоретичного дослідження.
17. Захист дисертаційної роботи та впровадження результатів закінчених наукових досліджень.
18. Інформація в інформаційно-пошукових системах бібліотек та установах науковотехнічної інформації.
19. Категоріальний та понятійний апарат наукового дослідження.
20. Класифікація методів наукового дослідження.
21. Математична цифрова подібність та моделювання.
22. Методи аналізу, класифікації і побудови теорій.
23. Методика дослідження. Результати дослідження.
24. Методологія наукового пізнання: поняття, класифікаційні рівні і основні принципи.
25. Напрямки наукової діяльності.
26. Наукова монографія, наукова стаття, тези наукової доповіді, реферат.
27. Наукова проблема як основа задуму дослідження.

28. Науковий метод. Предмет методології науки.
29. Норми наукової етики.
30. Ознаки наукового дослідження.
31. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.
32. Організація та обробка результатів експерименту
33. Основні вимоги до написання та оформлення дисертацій.
34. Основні елементи методології наукових досліджень.
35. Основні наукові поняття. Функції та класифікація науки.
36. Особливості індивідуальної наукової діяльності.
37. Особливості інформаційного пошуку при проведенні наукового дослідження.
38. Отримання і аналіз первинної інформації.
39. Поглиблення інтеграції суспільних, природничих і технічних наук.
40. Подібність і моделювання в наукових дослідженнях.
41. Поняття моделі, класифікація та види моделей.
42. Поняття про академічну доброчесність.
43. Поняття, терміни та роль інформації в проведенні наукових досліджень.
44. Правила роботи з науковою літературою.
45. Принципи - інструменти пізнання. Абстрагування та ідеалізація.
46. Проблема та гіпотеза. Поняття наукової теорії.
47. Процес наукового дослідження.
48. Процес наукового дослідження: види, характеристики, рівні.
49. Системний підхід і системний аналіз.
50. Складання плану дисертації, послідовність її виконання.
51. Складові теоретичного дослідження.
52. Співвідношення мети і завдань дослідження.
53. Спостереження як метод пізнання.
54. Стандартна модель наукової теорії.
55. Структурні елементи наукового дослідження.
56. Сутність наукової публікації, її основні види, функції, кількість і обсяг.
57. Сучасна система наукових знань.
58. Теоретичні методи досліджень.
59. Уявлення про наукове пізнання. Критерії науковості знання.
60. Форми організації наукового знання.

Завданнями для поточного контролю є стандартизоване тестування, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень,

студентські презентації та виступи на наукових заходах та інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Рекомендована література (основна)

1. Методологія наукових досліджень. Підручник / Данильян О., Дзьобань О. – Х.: Право, 2019. – 368 с.
2. Хрестоматія з історії та філософії науки / Галіченко М.В., Поліщук І.Є. – Херсон, 2018.
3. Методологія наукових досліджень. Підручник / Стеченко Д.М., Чмир О.С. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 317 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 607 с.
URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>
5. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
URL:
<http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/558/1/Методологія%20та%20організація%20наукових%20досліджень.pdf>
6. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с. URL:
https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/Methodology_Zatserkovny_Tishayev_Demidov.pdf
7. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. / О. Г. Данильян, О.П. Дзьобань. – Харків : Право, 2017. – 448 с. URL:
http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16993/1/Danilyan_Dzoban_NP-58.pdf

Рекомендована література (допоміжна)

1. Алексеєнко Т. А., Сушанко В. В. Основи педагогічного експерименту і кваліметрії: Навч.-метод. посібник / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці : Рута, 2003. — 41с.
2. Артюх Станіслав Федорович, Лізан Ігор Ярославович, Голоп'яров Ігор Вікторович, Несторук Наталя Анатоліївна. Основи наукових досліджень: [підручник] / Українська інженерно-педагогічна академія. — Х. : УІПА, 2006. — 277с.
3. Білоусова Тетяна Павлівна, Маркітантов Юрій Олександрович. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кам'янець-Подільський держ. ун-т. — Кам'янець-Подільський, 2004. — 120с.

4. Білуха Микола Тимофійович. *Методологія наукових досліджень: Підручник для бакалаврів, магістрантів і асп. екон. спец. вищ. навч. закл. освіти.* — К. : АБУ, 2002. — 480с.
5. Гончаренко С.У., Олійник П.М., Федорченко В.К., Фоменко Н.А., Поважна Л.І. *Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. для студ., магістрів, аспірантів і викладачів вищих навч. закл. / Семен Устимович Гончаренко (ред.), Павло Миколайович Олійник (ред.).* — К. : Вища школа, 2003. — 323с.
6. *Довідник здобувача наукового ступеня : зб. нормативних документів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації / упор. Ю.І. Цеков.* – Київ : Ред. Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України, 2010. – 48 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
2. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII зі змін. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
4. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII зі змін. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/annot/3322-12>
5. Про схвалення Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014 – 2023 роки. НАН України; Постанова, Концепція, Перелік від 25.12.2013 № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0187550-13#Text>
6. ДСТУ 8302:2015 Національний стандарт України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». URL: <https://drive.google.com/file/d/0B1Ugk1fhA47Ha1NfZklYZ3QzeEU/view>
7. Правила оформлення списку використаних джерел при написанні наукових робіт. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyloaoformlennyaspykuvykorystanyhdzherel.pdf>

9. Посилання на дистанційний курс

Вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» може відбуватися дистанційно або змішано на платформі Moodle ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (<http://212.3.125.77:9090/moodle/course/view.php?id=1447>)

Дистанційний курс розраховано на 10 тем. Кожна тема містить такі компоненти: лекційний матеріал, матеріал для практичних занять, та завдання для самостійної роботи. Кожна тема може вміщувати посилання на відкриті

освітні ресурси мережі Інтернет.